

Heemkundekring "Sint Achten op Boeckel"

Notitie over de stichter van Boekel. Rutgaer, heere van Herpen.

door Piet Loogman

Wie zou deze Rutger kunnen zijn, hoe en in welke historische context is hij te plaatsen en wat heeft Herpen hiermee te maken? Enerzijds kan het aantrekkelijk zijn om als Stichtings-Heer van een dorp slechts een edelman te hebben, die onzichtbaar in historische nevelen gehuld is. Het geeft dan een soort mystieke achtergrond want wij kennen alleen zijn naam en hij was belangrijk. Zij die dit standpunt huldigen, behoeven deze notitie dan niet te lezen. Anderzijds leidt historische kennis tot inzicht en begrip en het verstaan van de historische context. Historische figuren krijgen hun eigentijds gezicht en worden vervolgens voor ons herkenbaar. Het aantrekkelijke van dit standpunt is dat na het vinden van antwoorden er onmiddellijk weer nieuwe vragen zijn en telkens opnieuw een nieuw onderzoeksveld zich aandient.

Wanneer de vraag beantwoord kan worden, welk persoon was in 1313 Heer van Herpen, dan is daarmee meteen de vraag opgelost wie nu

Rutger, heere van Herpen was. Immers in ieder gebied was maar een persoon, de baas. De vraag kan ook anders geformuleerd worden: aan welk persoon behoorde het land van Herpen toe, waardoor de eigenaar rechtens zijn land kon verkopen? Deze notitie geeft aan hoe het bezit van het land van Herpen historisch is verlopen. De conclusie is dat alleen Rutger van Leefdael in zijn hoedanigheid van Heer van Herpen tot verkoop van gronden kon besluiten en derhalve de oorkonde ondertekende.

Opbouw van deze notitie.

Eerstens een belichting van de aanwezige informatie betreft het land van Herpen. De personen daarin vernoemd, zijn in de hieropvolgende kwartierstaat inzake 5 generaties na Rutger, heere van Herpen alias Rutger van Leefdael, terug te vinden. Hierdoor wordt duidelijk hoe de samenhang is van deze Rutgaer en het heere van Herpen zijn. Dan volgt een wetenschappelijke verantwoording van de ontstaansgeschiedenis van het geslacht Leefdael, waarin tevens informatie aanwezig is inzake het bezit van de goederen van

Herpen. Met toestemming van de samensteller, de heer Philip van Dael, mag dit verhaal ook ter verdere publicatie worden aangeboden en/of verspreid. Onderdelen ervan zijn reeds eerder gepubliceerd. Ph. van Dael werd mij door de plaatselijke historicus uit Leefdaal, de heer W. Burmagne aanbevolen omdat hij als grootste deskundige gezien wordt op het gebied van de geschiedenis van het geslacht Leefdaal. Hij was zonder meer bereid zijn wetenschappelijke bevindingen af te staan ter verheldering van de historische positie van Rutger, heere van Herpen; hiervan acte en hiervoor grote erkentelijkheid. Hierna volgen als bijlagen kopieën van die informatie over personen uit internet-genealogien die in deze kwartierstaat voorkomen.

Herpen

Al de aanwezige informatie omtrent **Herpen**, bevestigde tot op heden het gegeven dat het land van Herpen rond 1140 een allodium was dat in het in het bezit zou zijn van de Heren van Rhenen. Uit herijking van de historische gegevens blijkt dat **Herpen** rond die tijd reeds allodiaal bezit was van de Heren van Cuyck.

Iodium

Een allodium was een gebied dat in volkomen eigendom was. De eigenaar (of eigenaresse) behoefde derhalve aan niemand enige afdracht te geven en was volkomen Heer en Meester in dat gebied en debewoners ervan. Omdat het bezit ervan een persoonlijk bezit was, kon een allodium ook via de vrouwelijke lijn vererven, waarbij afstamming via de bloedlijn = rechtstreekse afstamming, de doorslag gaf. Pas bij het ontbreken van nazaten in de bloedlijn, ging het over in andere handen. Vanuit de maatschappelijke verhoudingen van toentertijd mocht en kon de echtgenoot van een eigenaresse van een gebied zich **Heer** van dat gebied noemen en liet de adellijke Dame in kwestie meestentijds en/of automatisch het beheer ervan over aan die echtgenoot.

Het historisch verloop van het bezit van **het land van Herpen**.

1. Rond 1140 was **Herpen** allodiaal bezit van **de Heren van Cuyck**,

Het enige kind van Dirk van Rhenen is **Sophia van Rhenen**. Zij is daardoor de enige erfgename en wordt meestentijds gekwalificeerd als Erfdochter van Herpen, zie nummer 25 van de kwartierstaat.

Sophia Dirksdr. Van Rhenen huwt met Hendrik II van Cuyck, gezegd van Malsen **Hendrik II van Cuyck**, zie nummer 24, is dus **Heer van Herpen**, dat als allodiaal bezit toebehoort aan hem en zijn echtgenote Sophia van Rhenen

De oudste en enig in leven gebleven zoon van Sophia van Rhenen en Hendrik II van Cuyck, is **Albert van Cuyck** Hij erft de goederen van zijn ouders. **Albert van Puck**, zie nummer 12 van de kwartierstaat, wordt hierdoor ook **Heer van Herpen**.

Albert van Cuyck huwt met Hadewich van Merheym en zij krijgen 10 kinderen. Hun oudste zoon **Rutger van Cuyck** krijgt op zijn beurt weer het allergrootste gedeelte van de erfenis en komt daardoor in het bezit van het **land van Herpen**. **Rutger van Cuyck**, is de volgende **Heer van Herpen**.

Van **Rutger van Cuyck**, zie nummer 6, is niet zoveel bekend. Hij huwde met Maria van Diest en alleen hun dochter Aleydis bleef in de annalen opgetekend. Conform alle beschikbare informatie is zij het enige overgeblevene kind van Rutger van Cuyck en Maria van Diest, die de huwbare leeftijd bereikte en dus een erfdeel kon en mocht opeisen van het vaderlijk erfdeel. Na zijn overlijden vervallen de goederen in Cuyck en Grave aan zijn broer Hendrik II van Cuyck. Dochter Aleydis, zie nummer 3 krijgt uit haar vaderlijk erfdeel het **land van Herpen** toebedeeld en is daardoor **Vrouwe**

van Leefdaal . Zij ontleent hieraan Haar naam en komt derhalve voor als: **Aleydis van Herpen**, zie nummer 3 van de kwartierstaat. Qua afkomst en Welvermogende Edele Vrouwe was zij (vermoederlijkerwijze) een zeer aantrekkelijk bruid

Aleydis van Herpen huwt met **Lodewijk II van Leefdael**. De voornaamste bezittingen uit dit huwelijk vallen vanzelfsprekend toe aan hun oudste zoon Arnold van Leefdael. Rutger van Leefdael, de jongste zoon krijgt als moederlijk erfdeel het **land van Herpen** toebedeeld.

2. **Rutger van Leefdael**, de Probandus van de kwartierstaat, mocht en kon zich dus uit hoofde van zijn voorouderlijk erfdeel **Heer van Herpen** noemen. In deze hoedanigheid verkoopt hij in 1313 aan de gebueren van **Boekel** een ghemeente grond.

Ghemeente was ontontgonnen woest land dat voor gemeenschappelijk gebruik werd afgestaan.

Anno Domini 3 februari 1313

**Wy Rutgaer, heere van Herpen, make cont alle den ghenen,
die dese brief sien offte hoeren,
dat wi den ghebueren van Boekel
ende Volkel hebben vercoft ene ghemeente, die geleghen es binnen den
paelstaden, diemen hier noemen sal.**

Etcetera Beknopte

Stamlijn/Genealogie van de eigenaars van het Land van Herpen

1. Sophia van Renen "Erfdochter van Herpen" X circa 1160 Hendrik II van Cuyck
2. Albert van Cuyck, Heer van Herpen X circa 1195 Hadewich van Merheym
3. Rutger van Cuyck, Heer van Herpen X circa 1230 Maria van Diest
4. Aleydis van Herpen X circa 1246 Lodewijk II van Leefdael
5. Rutger Van Leefdael, Heer van Herpen X circa 1284 Agnes van Kleef

Notitie is opgesteld in de maand november van het Jaar Onzes Heere 2004 door:
Piet Loogman